

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА
SECTION 1. ECONOMICS

УДК 330.341.1(494):334.012.63

JEL Classification: O31, R11

DOI: <https://doi.org/10.64076/eecsr250801.01>

Булгакова О. О.,
здобувачка третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, м. Харків

КЛАСТЕРИ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ
ШВЕЙЦАРІЇ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ще на самому початку XXI століття фахівці Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) зазначили в роботі "Інноваційні кластери: Рушійні сили національних інноваційних систем" (англ. "Innovative Clusters: Drivers of National Innovation Systems") 2001 року, що політика стимулювання інновацій на національному та місцевому рівнях має спиратися на динаміку функціонування інноваційних кластерів і сприяти їй [1, с.12]. Таке міркування особливо корелювало з новою концепцією економічних кластерів, що продовжувала здобувати популярність і практичне втілення.

Власне поняття "кластеру" як нової економічної дефініції вперше запропонував у своїй книзі "Конкурентна перевага націй" (англ. "The Competitive Advantage of Nations") 1990 року Майкл Портер, всесвітньо відомий американський економіст, автор методики "П'яти сил Портера", що стала класичною бізнес-стратегією із вивчення джерел конкуренції, з якими підприємство може зіткнутися у будь-який момент часу [2] та професор Гарвардської школи бізнесу.

Цей феномен, згідно з його визначенням, слід розуміти як "географічні концентрації взаємопов'язаних підприємств та установ у певній галузі" [3], які об'єднані з огляду на численні суміжні або однакові сфери діяльності, а також інші компоненти, необхідні для забезпечення "виживання" і конкуренції цих союзів на національному та міжнародному ринку. При цьому, в якості останніх ("інших компонентів") маються на увазі, зокрема, постачальники спеціалізованих ресурсів, таких як комплектувальні вироби,

машинне обладнання та послуги, профільна інфраструктура [3]. Усі ці складові, а також інші особливості формування та результатів діяльності економічних кластерів, посприяли тому, що нині вони є однією з найяскравіших характеристик практично кожної національної, регіональної, муніципальної та навіть міської економіки, особливо в найрозвиненіших державах.

Отже, можна говорити про те, що саме кластерний підхід забезпечує чи не найцілісніший (з погляду охоплюваних складників вітчизняної економіки в тій чи іншій географічній площині) та найякісніший (з міркувань можливості вузькоспеціалізованого зосередження на підприємствах і промисловості в межах одного кластеру) аналіз щодо особливостей процесів економічного територіального розвитку тієї чи тієї країни.

Своєю чергою, під поняттям "інноваційних кластерів", відповідно до визначення Управління з нагляду ЄАВТ (англ. "ESA") [4, с.8], слід розуміти структури або організовані групи незалежних сторін, метою яких є стимулювання та підтримка інноваційної діяльності шляхом сприяння співробітництву, обміну знаннями та досвідом між підприємствами та іншими організаціями, що входять до складу цих кластерів. Суб'єктами цих об'єднань виступають інноваційні стартапи, малі, середні та великі підприємства, дослідницькі організації та установи з розповсюдження знань, неприбуткові організації, а також інші пов'язані з інноваціями економічні установи.

Швейцарська Конфедерація (далі – Швейцарія), яка на даний момент є вже чотирнадцятий рік поспіль найінноваційнішою економікою світу відповідно до Глобального індексу інновацій (англ. "Global Innovation Index" або "GII") [5, с. 18], а також отримала 15-ту позицію за Індексом наддержав (англ. "The Great Powers Index") в загальному списку із 24 країн-суперсил 2024 року, який склав Реймонд ("Рей") Даліо, відомий американський фінансист та засновник інвестиційної компанії "Bridgewater Associates" [6, с.3], все ще продовжує сприйматися в якості свого роду "економічного дива" на міжнародній арені, традиціям та досвіду якого прагнуть навчитися та втілити у вітчизняних економіках більшість сучасних країн. Ключовою особливістю, яка вплинула на створення та розвиток кластерної стратегії Швейцарії в її економіці, є принципова відсутність державної промислової політики. Це означає, що просування інновацій відбувається тільки в тих галузях, де вже є наявні сприятливі умови для цього, що зумовлює пристосування кластерної промислової стратегії до чинних обставин, особливо до виробничих потужностей та специфіки продукції, що просуваються кантонами [7, с.12].

Іншими словами, на прикладі Швейцарії, як продовжують стверджувати далі Сімона Штрауф та Роланд Шерер в своїй роботі "Кластери та кластерна стратегія у Швейцарії" (англ. "Cluster and Clusterstrategy in Switzerland"), можна побачити практичне втілення кластерної стратегії іншого швейцарського дослідника, доктора Томаса Хафена, яка полягає не в просуванні окремих компонентів кластера, а в укріпленні взаємозв'язку між взаємопов'язаними підприємствами, установами та іншими суб'єктами того чи іншого кластеру [7, с.12]. Усього, в якості основних кластерів, що є основою та потенціалом для розвитку інноваційної економіки країни, програмою "Business location Switzerland", запровадженої і реалізованої Державним секретаріатом Швейцарії з економічних питань (англ. "SECO") з метою просування зазначеної як комерційної локації (привабливої для інвестицій), були виділені наступні шість [8, с.10-11]: біотехнології; медичні технології; мікротехнології та нанотехнології; інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ); екологічні та природоохоронні технології; центри спільного обслуговування (англ "SSC") або штаб-квартири.

Однак для того, щоб оцінити вплив та ефективність такої стратегії й зрозуміти виокремлення саме таких категорій виробництва і послуг, необхідно, знову ж таки, враховувати інституційну структуру Швейцарії.

Федеративний устрій країни обумовлює те, що саме субнаціональний рівень влади, представлений 26 кантонами, як правило, виділяє найбільше коштів зі сприяння регіональному економічному розвитку, в тому числі на просування інновацій, у порівнянні із центральним урядом [8, с.11]. Іншими словами, в кожному кантоні відбувається незалежний від рішення Федеральної ради Швейцарії відтворювальний інноваційний цикл, що повністю забезпечує не тільки власні споживчі та інвестиційні потреби цієї територіальної одиниці, тобто її населення, але й всієї країни у певних галузях, залежно від кластерного спрямування даного кантону. Така перевірена безпосередніми винятково позитивними результатами стратегія кластеризації найінноваційнішої економіки світу є надзвичайно важливим прикладом для наслідування та спадкоємності для решти країн.

Особливо це актуально для таких, що перебувають в тому або іншому кризовому стані, оскільки пропонує та втілює нову не тільки економічну, але й політичну етику: чим ефективніше та якісніше в державі впроваджені відповідні реформи децентралізації та згідно з ними працюють виконавчі органи відповідальної місцевої влади, тим швидше та краще формується

найсприятливіше та найбезпечніше економічне середовище як для чинного населення і його потреб, так і, що слідує в перспективі, для нових поколінь й потенційних мігрантів.

Це своєю чергою означає покращення демографічної ситуації, в результаті чого поступово з'явиться необхідна кількість місцевих висококваліфікованих та обізнаних з особливостями вітчизняного ринку фахівців, за яким слідує збільшення можливостей з якіснішої адаптації чинних (іноземних) кращих практик та створення власних унікальних технологій й продукції (інновацій), що, зрештою, зумовить постійну інвестиційну привабливість цієї країни та її загального бізнес-клімату.

Список використаних джерел

1. OECD. (2001). *Innovative Clusters: Drivers of National Innovation Systems*, OECD Publishing, Paris. 405 p. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264193383-en>. (date of access: 20.07.2025).
2. The Five Forces. *Harvard Business School: Institute for Strategy & Competitiveness*. URL: <https://www.isc.hbs.edu/strategy/business-strategy/Pages/the-five-forces.aspx> (date of access: 21.07.2025).
3. Porter, Michael E. (1998). Clusters and the New Economics of Competition. *Harvard Business Review: Government Policy And Regulation*. URL: <https://hbr.org/1998/11/clusters-and-the-new-economics-of-competition> (date of access: 21.07.2025).
4. EFTA Surveillance Authority | ESA. (2020). *State aid for research and development and innovation*. 38 p. URL: <https://cutt.ly/MeHswWMa> (date of access: 22.07.2025).
5. World Intellectual Property Organization (WIPO) (2024). *Global Innovation Index 2024: Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship*. Geneva: WIPO. 326 p. URL: <https://cutt.ly/jeHswlNK> (date of access: 21.07.2025).
6. Dalio, R. (2024). The Great Powers Index: 2024 How the Leading 24 Countries Are Doing and Their Prospects for the Next 10 Years. 186 p. URL: https://economicprinciples.org/downloads/DalioRay_Power_Index_Appendix.pdf (date of access: 22.07.2025).
7. Strauf S., & Schere R. (2006). Cluster and Clusterstrategy in Switzerland. *Institute for Public Services and Tourism IDT-HSG*. 19 p. URL: <https://cutt.ly/ReHswSpU> (date of access: 23.07.2025).
8. Dümmler, P., & Thierstein, A. (2003). Identifying and managing clusters evidence from Switzerland. *ETN Zurich: Research Collection*. 17 p. URL: <https://doi.org/10.3929/ethz-a-004621601> (date of access: 23.07.2025).